

ВЛАШТУВАННЯ ОСВІТЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

Матвієнко Людмила Володимирівна

к.і.н., доцентка,

завідувачка кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних наук

Національний університет кораблебудування

ім. адмірала Макарова

м. Миколаїв, Україна

Однією з країн, чий освітній досвід є дуже актуальним на даний момент, є Україна. Цей досвід стосується облаштування освітнього простору в умовах військової агресії з боку рф. Із 2014 року Україна зазнала російської військової агресії, втративши значну частину свого промислового, економічного, а також – освітнього потенціалу. У лютому 2022 року російська агресія повторилася зі значно більшим масштабом та відповідними наслідками: військові руйнування освітньої інфраструктури, окупацією частини територій, відтік педагогічних та науково-педагогічних кадрів у процесі вимушеної еміграції тощо. Європейські країни не стикалися з викликами такого масштабу після війни на Балканах у 1990-х роках, тому український приклад може бути корисним для визначення багатьох проблемних питань, пов'язаних із особливостями влаштування освітнянського простору в умовах військової агресії [3].

Сучасні тенденції глобалізації здійснюють неоднозначний вплив на процес освіти. Водночас вища освіта відповідає за збереження незалежного світогляду та цілісності нації. У реаліях війни важливо використовувати принцип мови науки, а не мови упереджень чи стереотипів.

Під поняттям мови науки розуміється спеціальний інструмент для формування та поширення знань у навчальному та академічному просторі, який ґрунтується на таких принципах:

- поваги до кожного учасника процесу навчання та спілкування;
- критичного та логічного мислення;
- всебічності пояснення наукових суджень;
- широке використання інструментів перевірки [2, с. 135].

Варто зауважити, що, на відміну від міфології чи релігії, які вимагають беззаперечної віри, наука помітно тяжіє до формування знання, істинність останнього може бути обґрунтована чи спростована раціонально чи емпірично. Зважаючи на цю тезу, ми вважаємо, що освіта і наука завжди нероздільні, тож у ситуації, коли освіта втрачає свою наукову компонентну складову, вона в будь-який момент може набути антигуманістичних проявів. Отже, через нерозривність понять науки та освіти актуальним є дослідження стану, проблем, перспектив функціонування освіти та науки в умовах військової агресії.

Повномасштабне російське вторгнення в Україну акцентувало увагу на той факт, що освіта і наука – це сфери, які особливо піддаються впливу такому глобальному виклику, і, беззаперечно, – глибокій трансформації.

За законодавством України воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводить в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення національної безпеки, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [5]. Починаючи з 24 лютого 2022 року, стало зрозумілим, що організувати навчання в типовому форматі стало практично

неможливо. Російські війська обстріляли та завдали значних ушкоджень українським навчальним закладам. Незважаючи на те, що такі терористичні акти засуджуються у всьому світі, Росія продовжує знищувати українські освітні та академічні заклади. [2, с. 136].

За даними МОН України, станом на травень 2023 року понад 3000 закладів освіти зазнали руйнувань, понад 227 із них повністю знищено внаслідок військових дій на території України. Іншим навчальним закладам необхідно було створити безпечні умови для провадження освітньої діяльності. Основним завданням яке було поставлено управлінського характеру та органам державної влади це забезпечення безпечним умов освітнього процесу, облаштування укриттів, бомбосховищ, місць безпечного перебування під час обстрілів чи іншої військової небезпеки. Також в освітньому процесі утворилася нова потреба у інформатизації та цифровізації навчально-освітнього процесу [10, с. 64]. Відтак, процес запровадження та розвитку дистанційної (у деяких регіонах змішаної) системи освіти знову став актуальним. Дистанційне навчання – одна із форм навчання, яка виникла й удосконалювалася разом із розвитком інтернет-технологій, і на сьогодні має чіткі характерні ознаки, принципи і певні методичні напрацювання. Ця дефініція характеризується різноманітністю визначень, що свідчить про широкий діапазон підходів до його тлумачення. Найбільш повно розкрито сутність дефініції «дистанційне навчання» у «Положенні про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти», затвердженому наказом МОН від 8 вересня 2020 року №1115 зазначено: «дистанційне навчання – організація освітнього процесу (за дистанційною формою здобуття освіти або шляхом використання технологій дистанційного навчання в різних формах здобуття освіти) в умовах віддаленості один від одного його учасників та їх як правило опосередкованої взаємодії в освітньому середовищі, яке функціонує на базі сучасних освітніх, інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій» [4].

Сьогодні українські студенти і школярі навчаються за різними формами (очна, дистанційна, змішана). Такий формат навчання не став для освітнього середовища новим і несподіваним, адже пандемія коронавірусу стала причиною для переходу на такий формат навчання значно раніше. Пандемія Covid-19 актуалізувала потребу в цифровізації багатьох соціальних систем, зокрема – і освіти. Забезпечення безперервності освіти на тлі закриття навчальних закладів стало основною метою української влади [6]. Було використано багато інформаційних технологій, розроблено нові навчальні платформи та ресурси для ефективної організації навчального процесу [9, с. 44]. Проблеми цифрової грамотності та формування цифрової компетентності відтепер стали чи не базовими. Крім того, через закриття навчальних закладів виникла необхідність оцінювати типові способи оцінювання учнів, а в деяких ситуаціях – і зовсім від них відмовитися [11, с. 81]. Наприклад, в деяких українських університетах стажування перенесли на інший термін, а в інших – скасували [9, с. 10]. Інші університети використовували компромісні методи, такі як пропонування іспитів у форматі дистанційного опитування чи тестування.

За підтримки Міністерства освіти і науки України з лютого-березня 2022 року почали активно розвиватися та використовуватися сучасні дистанційні платформи та ресурси для організації навчання на різних рівнях [1].

За сприяння Офісу Президента України та міжнародної організації ЮНІСЕФ сформовано онлайн-платформу «Єдиний український університет», метою якої є розвиток та підтримка сучасної інноваційної вищої освіти. Також ця структура займається розробкою окремих проектів підтримки всіх українських вишів у військових реаліях. Інший ресурс Prometheus також сприяє підтримці української освіти, він розробляє та впроваджує безкоштовні навчальні заходи для студентів в Україні. Таких платформ і ресурсів для розвитку освіти в Україні дуже багато, всі вони мають одну мету – підтримувати та розвивати національну систему формування молоді, формування конкурентоспроможних умінь і навичок [2, с. 139].

Отже, можемо констатувати, що в Україні право на освіту забезпечується максимально, враховуючи вимоги воєнного часу та умови військової агресії з його певними

обмеженнями. Сьогодні в Україні максимально створюються умови із забезпечення доступу до освіти усім учасникам цього складного і важливого процесу:

- ухвалено низку нормативно-правових актів, що дозволяють уникнути колапсу в освітньому середовищі;
- реалізуються укладені на міжнародному рівні договори і програми про співпрацю України, зокрема з країнами Європейського Союзу.

Список літератури

1. Концепція цифрової трансформації освіти і науки: МОН запрошує до громадського обговорення. Опубліковано 25 травня 2021 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/konceptsiya-cifrovoyi-transformaciyi-osviti-i-nauki-mon-zaproshuye-do-gromadskogo-obgovorennya>
2. Марусяк Т. С. Освіта в Україні в роки війни: стан і перспективи. *Перспективи: суспільно-політичний журнал*. 2022. № 3. С. 134–140.
3. Мельник М. Ю. Освіта в умовах воєнного стану: результати опитування. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. № 4 (1). URL: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4130>
4. Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти: Наказ МОН від 8 вересня 2020 року №1115.
5. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII.
6. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки: Розпорядження КМУ від 23 лютого 2022 р. № 286-р.
7. Прокопенко О. Технологічні виклики сучасності в цифровізації освіти майбутнього. *Освіта майбутнього*. 2021. № 1 (2). С. 4–13.
8. Романова А. Право на освіту: особливості реалізації під час війни в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». 2023. № 1 (37). С. 113-117.
9. Титова Н., Меренюк К. Цифрова грамотність майбутніх учителів в реаліях широкомасштабної військової агресії (досвід України). *Освіта майбутнього*. 2022. № 2(3). С. 43–54.
10. Хмелюк В. С. Способи стабілізації якості освіти в умовах воєнного стану. *Таврійський науковий вісник*. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2023. № 3. С. 67-73.
11. Шерман М., Мартинишин Ю., Хлистун О., Чухрай Л., Ключко Ю., Савків У. Оптимізація освітнього середовища з використанням інформаційних технологій. *IJCSNS. International Journal of Computer Science and Network Security*. 2021. № 21 (4). С. 80-83.

МОДЕРНІЗАЦІЯ КРИТЕРІЇВ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕРИТОРІЇ

Миколайчук Микола Миколайович

д.н.держ.упр., професор,
професор кафедри публічного управління та
регіоналістики
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна

Демократизація українського суспільства окрім позитивних зрушень, створює певні виклики, пов'язані з потребою удосконалення підходів щодо визначення ефективності діяльності органів публічного управління. Зокрема, виникають питання щодо достовірності результатів показників у перерахунку на одного мешканця. Спрощення процедури вибору